

WYŻSZA SZKOŁA GOSPODARKI

WYTYCZNE Z ZAKRESU TWORZENIA POMOCY DYDAKTYCZNYCH I MATERIAŁÓW EDUKACYJNYCH DLA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Wytoczne powstały w ramach projektu pn. „Kompleksowy program wsparcia osób z niepełnosprawnościami w Wyższej Szkole Gospodarki w Bydgoszczy” (nr POWR.03.05.00-00-A079/19), dofinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014-2020

Akty prawne, w oparciu, o które utworzono niniejsze wytyczne:

Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych, przyjęta 13 grudnia 2006 r.

Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 18 listopada 2020 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania, Dz.U. 2020 poz. 2156

Obwieszczenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 25 marca 2021 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności, Dz.U. 2021 poz. 857

Uchwała Kolegium Wyższej Szkoły Gospodarki w Bydgoszczy z dnia: 25 kwietnia 2017 r., w sprawie studiowania osób niepełnosprawnych

Uchwała Kolegium Wyższej Szkoły Gospodarki w Bydgoszczy z dnia: 25 kwietnia 2017 r., w sprawie wyrównywania szans dostępu do edukacji

Uchwała nr 27 Rady Ministrów z dnia 16 lutego 2021 r. w sprawie przyjęcia dokumentu Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030, M.P. 2021 poz. 218

Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 r. - Karta Praw Osób Niepełnosprawnych, M.P. 1997 nr 50 poz. 475 z późn. zm.

Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 7 grudnia 2012 r. w sprawie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych, M.P. 2012 poz. 991 z późn. zm.

Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, Dz.U. 2004 nr 64 poz. 593 z późn. zm.

Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, Dz.U. 2019 poz. 1696 z późn. zm.

Ustawa o języku migowym i innych środkach komunikowania się, Dz.U.2017.0.1824 z późn. zm.

Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, Dz. U. 2018 poz. 1668 z późn. zm.

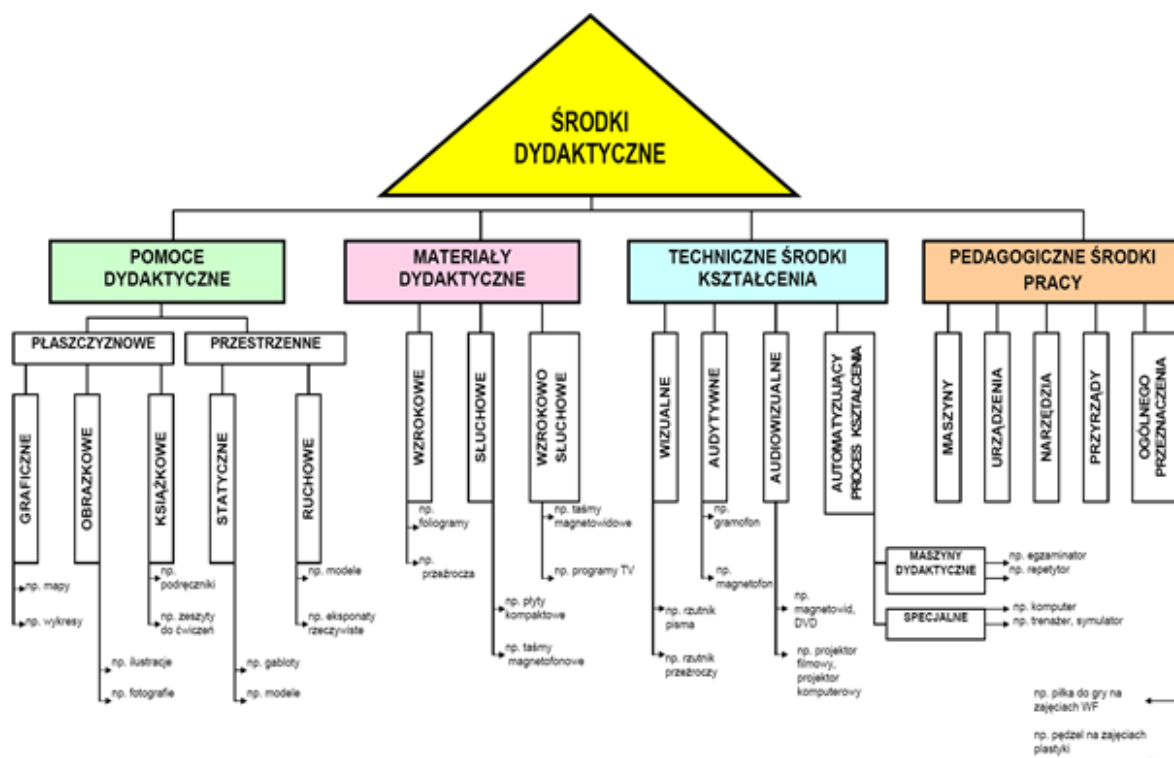
Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, Dz.U. z 1997 r. nr 123, poz. 776 z późn. zm.

I. ANALIZA SYTUACJI PROBLEMOWEJ

Brak jest dokładnych danych, dotyczących liczby osób z niepełnosprawnościami, zamieszkujących województwo kujawsko-pomorskie oraz samą Bydgoszcz. Jednakże, opierając się na informacjach, przedstawionych w 2020 r. przez Wojewódzki Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Bydgoszczy, wskazać można wartości szacunkowe. Według nich, liczba osób posiadających prawomocne orzeczenie lub wyrok sądu, udowadniające niepełnosprawność, wyniosła wówczas 165 216 osób (ok. 8% wszystkich mieszkańców województwa).

Jednocześnie, liczby te sięgały w Bydgoszczy 28 859 osób (ok. 8,4% mieszkańców Bydgoszczy), a na terenie powiatu bydgoskiego ziemskiego 7 331 osób (ok. 6,5% mieszkańców powiatu). Warto przy tym nadmienić, że według zapisów niektórych dokumentów strategicznych (m.in. Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia Bydgoska Lokalna Grupa Działania „Dwie Rzeki”), liczba osób z niepełnosprawnościami, mieszkających w Bydgoszczy realnie sięgać może nawet 50 tysięcy. Część z nich nie zgłasza bowiem swojej niepełnosprawności, lub też nie przedłuża terminu obowiązywania dokumentów, poświadczających niepełnosprawność.

W latach akademickich: 2019/2020, 2020-2021 oraz 2021-2022 w Wyższej Szkole Gospodarki w Bydgoszczy na wszystkich kierunkach i formach studiów odnotowano średnio każdego roku występowanie 100 studentów posiadających aktualne orzeczenie o niepełnosprawności. Szacowana liczba studentów, realnie posiadających stopień niepełnosprawności, jest według obserwacji Biura ds. Osób Niepełnosprawnych oraz Pełnomocnika Rektora i Kanclerza ds. Osób z Niepełnosprawnościami co najmniej dwa razy wyższa (średniorocznie ok. 200-300 osób).

KLASYFIKACJA ŚRODKÓW DYDAKTYCZNYCH

Praca na zajęciach, wykorzystanie środków dydaktycznych oraz przygotowanie materiałów dydaktycznych dla osób z niepełnosprawnościami powinno w szczególności uwzględniać:

- Rodzaj i stopień niepełnosprawności.
- Możliwości korzystania ze środków technicznych usprawniających dostęp do materiałów.
- Podział treści programowych na mniejsze partie ułatwiające osiągnięcie efektów uczenia się.
- Stosowanie poleceń o prostej konstrukcji składniowej (tam, gdzie jest to wskazane ze względu na rodzaj niepełnosprawności).
- Stosowanie dodatkowych pytań pomocniczych, bądź udzielanie dodatkowych wskazówek (w kontakcie bezpośrednim lub przy konstruowaniu materiałów programowanych).
- Uwzględnianie indywidualnego tempa pracy – możliwość wydłużenia dostępu do pomocy dydaktycznych i materiałów edukacyjnych.

W oparciu o dane pozyskane z różnych źródeł oraz za pomocą zróżnicowanych metod, w tym analizę literatury przedmiotu, można wyodrębnić najważniejsze problemy związane z funkcjonowaniem osób z niepełnosprawnościami w strukturach Wyższej Szkoły Gospodarki

w Bydgoszczy, w kontekście tworzenia pomocy dydaktycznych i materiałów edukacyjnych dla osób z niepełnosprawnościami. Są to przede wszystkim:

1. Niedostateczne rozpoznanie potrzeb osób z niepełnosprawnościami w zakresie dostosowania środków i materiałów dydaktycznych w sposób stwarzający możliwości osiągnięcia przez te osoby efektów uczenia się.
2. Niewystarczająca wiedza i umiejętności prowadzących zajęcia dotyczące charakterystyki osób z różnymi niepełnosprawnościami i specyfiki ich procesu uczenia się.
3. Niedostateczne wykorzystywanie potencjałów osób z niepełnosprawnościami, umożliwiających im osiągnięcie wszystkich wymaganych dla danego poziomu i kierunku studiów efektów uczenia się, z dostosowaniem sposobu ich osiągnięcia i weryfikacji do danej niepełnosprawności.
4. Niedostateczna świadomość studentów z niepełnosprawnościami dotycząca powinności wynikających z procesu studiowania, bądź dotychczasowe doświadczenia edukacyjne, które z punktu widzenia świadomości powinności należy ocenić negatywnie.
5. Braki kompetencyjne związane z dostosowaniem przygotowywanych do zajęć pomocy i materiałów dydaktycznych do potrzeb i ograniczeń osób z różnymi typami niepełnosprawności.
6. Brak wiedzy z zakresu dostępu do działań, ukierunkowanych na możliwości wykorzystania standardowych materiałów i środków dydaktycznych z dodatkowym użyciem środków technicznych i rozwiązań dostępnych na Uczelni a wspomagających proces uczenia się osób z niepełnosprawnościami.
7. Niedostateczne upowszechnianie w szerokim zakresie wiedzy i umiejętności sprzyjających integracji z osobami z niepełnosprawnościami wszystkich członków społeczności akademickiej.
8. Konieczność zmagania się ze stereotypami społecznymi zarówno po stronie osób z niepełnosprawnościami jak i pozostałymi członkami wspólnoty akademickiej.
9. Niedostateczne podejmowanie działań organizacyjnych sprzyjających wzajemnej empatii i integracji osób pełno- i niepełnosprawnych.
10. Koszty ekonomiczne i trudności organizacyjne wdrażania wytycznych dotyczących wsparcia osób z niepełnosprawnościami w procesie kształcenia, w tym tworzenia pomocy dydaktycznych i materiałów edukacyjnych dla osób z niepełnosprawnościami.

11. Brak systemu umożliwiającego powszechną i skuteczną wymianę informacji o:
- a) istniejących w różnych jednostkach organizacyjnych Uczelni pomocach dydaktycznych i materiałach edukacyjnych wspierających osiągnięcie efektów uczenia się dla osób z różnymi niepełnosprawnościami;
  - b) istniejących w różnych jednostkach organizacyjnych Uczelni materiałach edukacyjnych wspierających osiągnięcie efektów uczenia się dla osób z różnymi niepełnosprawnościami;
  - c) możliwościach korzystania z istniejących pomocy dydaktycznych, systemie zamawiania ich na konkretne zajęcia;
  - d) możliwościach wsparcia w zakresie realizacji zajęć z osobami z niepełnosprawnościami;
  - e) możliwościach wsparcia w zakresie przygotowania i przeprowadzenia weryfikacji efektów uczenia się osób z niepełnosprawnościami.

II. KIERUNKI DZIAŁAŃ MAJĄCYCH NA CELU ZNIWELOWANIE WYSTĘPUJĄCYCH BARIER

1. Dążenie do jak najlepszego rozpoznania potrzeb osób z niepełnosprawnościami w zakresie dostosowania środków i materiałów dydaktycznych w sposób stwarzający możliwości osiągnięcia przez te osoby efektów uczenia się.
2. Podejmowanie działań służących podnoszeniu poziomu wiedzy i umiejętności prowadzących zajęcia w zakresie charakterystyki osób z różnymi niepełnosprawnościami i specyfiki ich procesu uczenia się.
  - a) Znajomość zasad dydaktyki specjalnej.
  - b) Wiedza na temat specyfiki pomocy dydaktycznych ułatwiających osobom z niepełnosprawnościami osiągnięcie efektów uczenia się.
  - c) Wiedza na temat zasad przygotowywania materiałów edukacyjnych dla osób z różnymi niepełnosprawnościami.
3. Podejmowanie działań służących podnoszeniu kompetencji prowadzących zajęcia i inne formy aktywności w zakresie wykorzystywania potencjałów osób z niepełnosprawnościami, umożliwiających im osiągnięcie wszystkich wymaganych dla danego poziomu i kierunku studiów efektów uczenia się, z dostosowaniem sposobu ich osiągnięcia i weryfikacji do danej niepełnosprawności.

4. Zwiększanie świadomości kandydatów na studia i studentów z niepełnosprawnościami dotyczącej ich powinności i praw wynikających z procesu studiowania, przestrzegania wewnętrznych aktów prawnych, korzystania z możliwości jakie one dają osobom z niepełnosprawnościami po spełnieniu wskazanych w nich warunków.
5. Podnoszenie kompetencyjne związane z dostosowaniem przygotowywanych do zajęć pomocy i materiałów dydaktycznych do potrzeb i ograniczeń osób z różnymi typami niepełnosprawności.
  - a) Umiejętności korzystania z pomocy dydaktycznych niezbędnych dla osiągnięcia efektów uczenia się przez osoby z niepełnosprawnościami.
  - b) Umiejętności przygotowywania materiałów edukacyjnych samodzielnie lub we współpracy z właściwymi jednostkami organizacyjnymi, zgodnie z ogólnymi i specyficznymi dla danej niepełnosprawności zasadami.
6. Upowszechnianie wiedzy z zakresu dostępu do działań ukierunkowanych na możliwości wykorzystania standardowych materiałów i środków dydaktycznych z dodatkowym użyciem środków technicznych i rozwiązań dostępnych na Uczelni a wspomagających proces uczenia się osób z niepełnosprawnościami.
7. Podejmowanie działań służących w szerokim zakresie podnoszeniu poziomu wiedzy i umiejętności sprzyjających integracji z osobami z niepełnosprawnościami wszystkich członków społeczności akademickiej, ze szczególnym uwzględnieniem osób nowozatrudnionych.
8. Podejmowanie działań służących łamaniu stereotypów społecznych dotyczących procesu integracji i możliwości funkcjonowania osób z niepełnosprawnościami w społeczności akademickiej. Realizowanie działań umożliwiających:
  - uświadomienie potencjałów osób z niepełnosprawnościami,
  - występowania wśród tych osób ewentualnych postaw roszczeniowych i sposobów radzenia sobie z nimi,
  - rozpoznania własnych mechanizmów obronnych w kontakcie z osobami z niepełnosprawnościami u pozostałych członków wspólnoty akademickiej.
9. Podejmowanie działań organizacyjnych sprzyjających wzajemnej empatii i integracji osób pełno- i niepełnosprawnych.
10. Pozyskiwanie środków i szukanie rozwiązań organizacyjnych służących wdrażaniu wytycznych dotyczących wsparcia osób z niepełnosprawnościami w procesie kształcenia, w tym tworzenia pomocy dydaktycznych i materiałów edukacyjnych dla osób z niepełnosprawnościami.

11. Wykorzystanie narzędzi komunikowania się funkcjonujących na Uczelni do stworzenia spójnego systemu umożliwiającego powszechną i skuteczną wymianę informacji o:
- f) istniejących w różnych jednostkach organizacyjnych Uczelni pomocach dydaktycznych i materiałach edukacyjnych wspierających osiągnięcie efektów uczenia się dla osób z różnymi niepełnosprawnościami;
  - g) istniejących w różnych jednostkach organizacyjnych Uczelni materiałach edukacyjnych wspierających osiągnięcie efektów uczenia się dla osób z różnymi niepełnosprawnościami;
  - h) możliwościach korzystania z istniejących pomocy dydaktycznych, systemie zamawiania ich na konkretne zajęcia;
  - i) możliwościach wsparcia w zakresie realizacji zajęć z osobami z niepełnosprawnościami;
  - j) możliwościach wsparcia w zakresie przygotowania i przeprowadzenia weryfikacji efektów uczenia się osób z niepełnosprawnościami.

III. STAN DOCELOWY, KTÓRY MA ZOSTAĆ OSIĄGNIĘTY DZIĘKI WDRAŻANYM PROCEDUROM

1. Zwiększenie możliwości rozpoznania potrzeb osób z niepełnosprawnościami zarówno tych specyficznych dla niepełnosprawności, jak i potrzeb indywidualnych, w zakresie dostosowania środków i materiałów dydaktycznych w sposób stwarzający możliwości osiągnięcia przez te osoby efektów uczenia się.
2. Ustawiczne podnoszenie poziomu wiedzy i umiejętności prowadzących zajęcia w zakresie charakterystyki osób z różnymi niepełnosprawnościami i specyfiki ich procesu uczenia się.
  - a) Znajomość zasad dydaktyki specjalnej.
  - b) Wiedza na temat specyfiki pomocy dydaktycznych ułatwiających osobom z niepełnosprawnościami osiągnięcie efektów uczenia się.
  - c) Wiedza na temat zasad przygotowywania materiałów edukacyjnych dla osób z różnymi niepełnosprawnościami.
3. Podnoszenie kompetencji osób prowadzących zajęcia i inne formy aktywności w zakresie wykorzystywania potencjałów osób z niepełnosprawnościami, umożliwiających im osiągnięcie wszystkich wymaganych dla danego poziomu i kierunku

studiów efektów uczenia się, z dostosowaniem sposobu ich osiągnięcia i weryfikacji do danej niepełnosprawności.

4. Zwiększanie świadomości kandydatów na studia i studentów z niepełnosprawnościami dotyczącej ich powinności i praw wynikających z procesu studiowania, przestrzegania wewnętrznych aktów prawnych, korzystania z możliwości jakie one dają osobom z niepełnosprawnościami po spełnieniu wskazanych w nich warunków.
5. Podnoszenie kompetencji prowadzących zajęcia i inne formy aktywności dotyczących dostosowania przygotowywanych do zajęć pomocy i materiałów dydaktycznych do potrzeb i ograniczeń osób z różnymi typami niepełnosprawności.
  - a) Umiejętności korzystania z pomocy dydaktycznych niezbędnych dla osiągnięcia efektów uczenia się przez osoby z niepełnosprawnościami.
  - b) Umiejętności przygotowywania materiałów edukacyjnych samodzielnie lub we współpracy z właściwymi jednostkami organizacyjnymi, zgodnie z ogólnymi i specyficznymi dla danej niepełnosprawności zasadami.
6. Upowszechnienie wiedzy z zakresu dostępu do działań ukierunkowanych na możliwości wykorzystania standardowych materiałów i środków dydaktycznych z dodatkowym użyciem środków technicznych i rozwiązań dostępnych na Uczelni a wspomagających proces uczenia się osób z niepełnosprawnościami.
7. Podniesienie poziomu wiedzy i umiejętności sprzyjających integracji z osobami z niepełnosprawnościami wszystkich członków społeczności akademickiej, ze szczególnym uwzględnieniem osób nowozatrudnionych.
8. Ustawiczne przełamywanie stereotypów społecznych dotyczących procesu integracji i możliwości funkcjonowania osób z niepełnosprawnościami w społeczności akademickiej. Realizowanie działań umożliwiających:
  - uświadomienie potencjałów osób z niepełnosprawnościami,
  - występowania wśród tych osób ewentualnych postaw roszczeniowych i sposobów radzenia sobie z nimi,
  - rozpoznania własnych mechanizmów obronnych w kontakcie z osobami z niepełnosprawnościami u pozostałych członków wspólnoty akademickiej.
9. Podniesienie poziomu wzajemnej empatii i integracji osób pełno- i niepełnosprawnych.
10. Pozyskanie środków i przygotowanie rozwiązań organizacyjnych służących wdrażaniu wytycznych dotyczących wsparcia osób z niepełnosprawnościami w procesie kształcenia, w tym tworzenia pomocy dydaktycznych i materiałów edukacyjnych dla osób z niepełnosprawnościami.

11. Stworzenie spójnego systemu umożliwiającego powszechną i skuteczną wymianę informacji o:

- k) istniejących w różnych jednostkach organizacyjnych Uczelni pomocach dydaktycznych i materiałach edukacyjnych wspierających osiągnięcie efektów uczenia się dla osób z różnymi niepełnosprawnościami;
- l) istniejących w różnych jednostkach organizacyjnych Uczelni materiałach edukacyjnych wspierających osiągnięcie efektów uczenia się dla osób z różnymi niepełnosprawnościami;
- m) możliwościach korzystania z istniejących pomocy dydaktycznych, systemie zamawiania ich na konkretne zajęcia;
- n) możliwościach wsparcia w zakresie realizacji zajęć z osobami z niepełnosprawnościami;
- o) możliwościach wsparcia w zakresie przygotowania i przeprowadzenia weryfikacji efektów uczenia się osób z niepełnosprawnościami.

IV. WYTYCZNE

Niniejsze wytyczne, wynikają bezpośrednio ze wskazanych w punkcie II niniejszego dokumentu kierunków działań (w szczególności kierunek nadrzędny, tj.: Dążenie do doskonalenia tworzenia pomocy dydaktycznych i materiałów edukacyjnych dla osób z niepełnosprawnościami, zarówno w kontekście działań edukacyjnych, jak i zajęć dodatkowych oraz pozauczelnianych), a ich efektem ma być stan docelowy, opisany w punkcie III niniejszego dokumentu (w szczególności cel nadrzędny: Przygotowanie i udostępnienie pomocy dydaktycznych i materiałów edukacyjnych dla osób z niepełnosprawnościami umożliwiających i ułatwiających im osiągnięcie efektów uczenia się i uczestniczenia ich w różnych obszarach funkcjonowania Uczelni na miarę ich możliwości.

Wdrażając wytyczne, uwzględniać należy także zapisy, zawarte we wszelkich dokumentach normatywnych, obowiązujących w Wyższej Szkole Gospodarki w Bydgoszczy, w szczególności zaś tych, w bezpośredni sposób odnoszących się do sytuacji osób z niepełnosprawnościami. Należy pamiętać, o konieczności konsultowania wszelkich zapisów odnoszących się do osób z niepełnosprawnościami w dokumentach normatywnych, strategiach oraz treściach marketingowych i promocyjnych przez Pełnomocnika Rektora i Kanclerza ds. Osób z Niepełnosprawnościami.

Działania wskazane w wytycznych, należy stosować równolegle lub w połączeniu z działaniami, prowadzonymi przez Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych oraz Pełnomocnika Rektora i Kanclerza ds. Osób z Niepełnosprawnościami. W szczególności, pamiętać należy o integrowaniu tych działań z założeniami programu „Niepełnosprawni – Pełnosprawni na studiach”, oraz działalnością uczelnianej wypożyczalni sprzętu, pracą doradców ds. studentów z niepełnosprawnościami oraz asystentów, a także funkcjonowaniem poszczególnych sekcji sportu osób z niepełnosprawnościami.

Wytyczne:

1. **Kierunek działań:** Zwiększenie możliwości rozpoznania potrzeb osób z niepełnosprawnościami zarówno tych specyficznych dla niepełnosprawności, jak i potrzeb indywidualnych, w zakresie dostosowania środków i materiałów dydaktycznych w sposób stwarzający możliwości osiągnięcia przez te osoby efektów uczenia się.

Realizacja m.in. poprzez:

- 1) Intensyfikację pracy Biura ds. Osób Niepełnosprawnych w zakresie diagnozowania potrzeb osób z niepełnosprawnościami zarówno tych specyficznych dla niepełnosprawności, jak i potrzeb indywidualnych, w zakresie dostosowania środków i materiałów dydaktycznych w sposób stwarzający możliwości osiągnięcia przez te osoby efektów uczenia się.
  - a) Rozpoznanie pomocy dydaktycznych, w które osoby z niepełnosprawnościami są wyposażone i korzystają z nich w procesie pracy własnej.
  - b) Rozpoznanie specyficznych potrzeb i możliwości osób z niepełnosprawnościami w ww zakresie, (m.in. poprzez zastosowanie: powiększonego druku, czcionki w języku Braille’a, audiodeskrypcji, odpowiedniego kontrastu lub stron internetowych stosujących rozwiązania zgodne ze standardem WCAG 2.1.).
  - c) Przygotowanie informacji na dany rok akademicki dotyczących liczby osób z niepełnosprawnościami, rodzajów niepełnosprawności, obszarów, na których studiują, potrzeb w ww zakresie.
  - d) Ewaluacja działań w postaci ankiety na koniec roku akademickiego dotyczącego potrzeb osób z niepełnosprawnościami w ww zakresie.

2. **Kierunek działań:** Ustawiczne podnoszenie poziomu wiedzy i umiejętności prowadzących zajęcia w zakresie charakterystyki osób z różnymi niepełnosprawnościami i specyfiki ich procesu uczenia się.

Realizacja m.in. poprzez:

- 1) Włączenie do tematyki seminariów dotyczących WSZJK organizowanych dla kierowników JBK zagadnień związanych z:
    - a) Znajomością zasad dydaktyki specjalnej.
    - b) Wiedzą na temat specyfiki pomocy dydaktycznych ułatwiających osobom z niepełnosprawnościami osiągnięcie efektów uczenia się.
    - c) Wiedzą na temat zasad przygotowywania materiałów edukacyjnych dla osób z różnymi niepełnosprawnościami.
  - 2) Zobowiązanie kierowników JBK do przeprowadzenia szkolenia dotyczącego ww tematyki metodą szkoleń kaskadowych dla pracowników tych JBK.
3. **Kierunek działań:** Podnoszenie kompetencji osób prowadzących zajęcia i inne formy aktywności w zakresie wykorzystywania potencjałów osób z niepełnosprawnościami, umożliwiających im osiągnięcie wszystkich wymaganych dla danego poziomu i kierunku studiów efektów uczenia się, z dostosowaniem sposobu ich osiągnięcia i weryfikacji do danej niepełnosprawności.

Realizacja m.in. poprzez:

- 1) Organizacja 1 szkolenia w danym roku akademickim dla kadry kierowniczej JBK dotyczących specyfiki uczenia się osób z różnymi niepełnosprawnościami, ich potencjałów i ograniczeń.
  - 2) Zorganizowanie przynajmniej 1 warsztatów dla osób, które w danym roku akademickim realizują zajęcia z osobami z danym rodzajem niepełnosprawności podnoszących ich kompetencje w zakresie stwarzania warunków realizacji procesu kształcenia i weryfikacji efektów uczenia się tych osób uwzględniających ich możliwości i ograniczenia.
4. **Kierunek działań:** Zwiększanie świadomości kandydatów na studia i studentów z niepełnosprawnościami dotyczącej ich powinności i praw wynikających z procesu

studiowania, przestrzegania wewnętrznych aktów prawnych, korzystania z możliwości jakie one dają osobom z niepełnosprawnościami po spełnieniu wskazanych w nich warunków.

Realizacja m.in. poprzez:

- 1) Udzielanie informacji osobom z niepełnosprawnościami w ww zakresie na etapie rekrutacji oraz na początku procesu studiowania przez pracowników BON.
- 2) Udzielanie informacji osobom z niepełnosprawnościami w ww zakresie na początku procesu studiowania przez pracowników BON.

5. **Kierunek działań:** Podnoszenie kompetencji prowadzących zajęcia i inne formy aktywności dotyczących dostosowania przygotowywanych do zajęć pomocy i materiałów dydaktycznych do potrzeb i ograniczeń osób z różnymi typami niepełnosprawności.

Realizacja m.in. poprzez:

- 1) Udostępnienie osobom realizującym zajęcia z osobami z niepełnosprawnościami informacji o zasobach pomocy dydaktycznych istniejących w Uczelni i możliwościach korzystania z nich.
- 2) Realizacja 1 szkolenia w danym roku akademickim dla osób realizujących zajęcia z osobami z niepełnosprawnościami, w zakresie:
  - c) Umiejętności korzystania z pomocy dydaktycznych niezbędnych dla osiągnięcia efektów uczenia się przez osoby z niepełnosprawnościami.
  - d) Umiejętności przygotowywania materiałów edukacyjnych samodzielnie lub we współpracy z właściwymi jednostkami organizacyjnymi, zgodnie z ogólnymi i specyficznymi dla danej niepełnosprawności zasadami.

6. **Kierunek działań:** Upowszechnienie wiedzy z zakresu dostępu do działań ukierunkowanych na możliwości wykorzystania standardowych materiałów i środków dydaktycznych z dodatkowym użyciem środków technicznych i rozwiązań dostępnych na Uczelni a wspomagających proces uczenia się osób z niepełnosprawnościami.

Realizacja m.in. poprzez:

- 1) Upowszechnianie wiedzy w ww zakresie na seminariach w ramach WSZJK, na szkoleniach dla prowadzących zajęcia i innych pracowników Uczelni.
  - 2) Przygotowanie materiałów dotyczących ww tematyki i udostępnienie jej na platformie ONTE.
  - 3) Przygotowanie materiałów dotyczących ww tematyki i udostępnienie jej na stronie BON.
7. **Kierunek działań:** Podniesienie poziomu wiedzy i umiejętności sprzyjających integracji z osobami z niepełnosprawnościami wszystkich członków społeczności akademickiej, ze szczególnym uwzględnieniem osób nowozatrudnionych.

Realizacja m.in. poprzez:

- 1) Organizacja 1 szkolenia w danym roku akademickim dla kadry kierowniczej JBK dotyczących specyfiki uczenia się osób z różnymi niepełnosprawnościami, ich potencjałów i ograniczeń.
  - 2) Udział prowadzących zajęcia i innych pracowników Uczelni w różnych organizowanych na Uczelni formach aktywizacji osób z niepełnosprawnościami opracowanych w odrębnej procedurze.
8. **Kierunek działań:** Ustawiczne przełamywanie stereotypów społecznych dotyczących procesu integracji i możliwości funkcjonowania osób z niepełnosprawnościami w społeczności akademickiej.
9. **Kierunek działań:** Podniesienie poziomu wzajemnej empatii i integracji osób pełno- i niepełnosprawnych.

Realizacja łącznie odnosząca się do 8 i 9 kierunków działań, m.in. poprzez:

- 1) Zorganizowanie przynajmniej 1 warsztatów dla osób, które w danym roku akademickim realizują zajęcia z osobami z danym rodzajem niepełnosprawności podnoszących ich kompetencje w zakresie:
  - a) świadomości potencjałów osób z niepełnosprawnościami;

- b) negatywnych skutków na temat własnych wyobrażeń o ograniczeniach tych osób;
  - c) możliwości występowania wśród osób z niepełnosprawnościami ewentualnych postaw roszczeniowych i sposobów radzenia sobie z nimi;
  - d) rozpoznania własnych mechanizmów obronnych w kontakcie z osobami z niepełnosprawnościami u pozostałych członków wspólnoty akademickiej.
- 2) Stworzenie prowadzącym zajęcia możliwości konsultacji indywidualnych dotyczących autorefleksji w zakresie budowania relacji z osobami z niepełnosprawnościami.
  - 3) Stworzenie prowadzącym zajęcia możliwości konsultacji indywidualnych dotyczących rozwiązania konkretnych problemów napotykanym w pracy z osobami z niepełnosprawnościami.
  - 4) Udział pracowników w działaniach integracyjnych organizowanych przez Uczelnię o charakterze kulturalnym, sportowym itp. Umożliwiających wspólne przeżywanie, działanie i zabawę, sprzyjających integracji i rozwojowi empatii.
  - 5) Przygotowanie pracowni i laboratorium projektowania uniwersalnego oraz wyznaczenie jej opiekuna.
  - 6) Współpraca z instytucjami wyspecjalizowanymi w zakresie działań sprzyjających integracji, budowaniu autorefleksji, przełamaniu stereotypów.
10. **Kierunek działań:** Pozyskanie środków i przygotowanie rozwiązań organizacyjnych służących wdrażaniu wytycznych dotyczących wsparcia osób z niepełnosprawnościami w procesie kształcenia, w tym tworzenia pomocy dydaktycznych i materiałów edukacyjnych dla osób z niepełnosprawnościami.
- 1) Przygotowywanie wniosku projektu dotyczącego wsparcia osób z niepełnosprawnościami i wyposażenia Uczelni w dodatkowe pomoce dydaktyczne oraz umożliwiającego szkolenia.
  - 2) Finansowanie przez Uczelnię działań umożliwiających realizację ww kierunku działań.
  - 3) Inwentaryzacja wszystkich istniejących w Uczelni pracowni, laboratoriów i pomocy dydaktycznych wspierających kształcenie osób z niepełnosprawnościami.

- 4) Udoskonalenie wymiany informacji pomiędzy właściwymi jednostkami organizacyjnymi o potrzebie planowania zajęć dla danej grupy w miejscach wyposażonych w pomoce dydaktyczne wspierające kształcenie osób z niepełnosprawnościami.
- 5) Stworzenie systemu informacji o warunkach udostępniania i korzystania z pomocy dydaktycznych i materiałów edukacyjnych wspierających proces kształcenia osób z niepełnosprawnościami.

11. Kierunek działań: Stworzenie spójnego systemu umożliwiającego powszechną i skuteczną wymianę informacji o pomocach dydaktycznych i materiałach edukacyjnych wspierających proces kształcenia osób z niepełnosprawnościami.

Realizacja m.in. poprzez:

- 1) Stworzenie systemu wymiany informacji dotyczących:
  - a) istniejących w różnych jednostkach organizacyjnych Uczelni pomocach dydaktycznych i materiałach edukacyjnych wspierających osiągnięcie efektów uczenia się dla osób z różnymi niepełnosprawnościami;
  - b) istniejących w różnych jednostkach organizacyjnych Uczelni materiałach edukacyjnych wspierających osiągnięcie efektów uczenia się dla osób z różnymi niepełnosprawnościami;
  - c) możliwościach korzystania z istniejących pomocy dydaktycznych, systemie zamawiania ich na konkretne zajęcia;
  - d) możliwościach wsparcia w zakresie realizacji zajęć z osobami z niepełnosprawnościami;
  - e) możliwościach wsparcia w zakresie przygotowania i przeprowadzenia weryfikacji efektów uczenia się osób z niepełnosprawnościami.